

VENTA

30 exemplars 4 pesseta

Un número solt 5 cèntims

ADMINISTRACIÓ

Carrer de Ponent, 1, 3.º (Dorsó baix à la escala)

Surt à llum puntualment tots los divendres.

SUSCRIPCIÓ

ESTABLEIX Un trimestre 4 pesseta

ESTABLEIX Un trimestre 2 pessetas

LAS SUBSCRIPCIONES se pagan per adelantat

Los pagos poden ferse en sellos de 15 cèntims ó en timbres especials pera periòdics

PERIÒDICH POLÍTICH VERMELL

DESPRÉS DE FESTAS

Ja s'ha acabat la comèdia de les festes extraordinàries del Setembre i Octubre ab motiu de la Exposició Universal.

L'alcaldia, complint com té costum lo que res li costa de prometre, ha quedat à deure poch menos de la meytat del programa, y 's pocha foraster que han vingut poden ben dir:—Torneaus lo ral, que no volèm més comèdia.

La batalla de flora, lo concurs de societats corals, las extraordinàries festes marítimes, la inauguració de certs mercats, y, sobre tot, la del monument à Clavé, se han quedat à deure.

En canvi hi ha hagut, pagats per la ciutat, recepció à la infantia, las jorncs à la idea'n Pas, tibet per la primera, xofis per la segona, convit per aquí, ball per allà, y Barcelona paga que es gasta pera que D. Rius y Companyia llueixin lo garbo à costellas nostras.

Barcelona està semblant aquestos dies la ciutat de las oïacions.

Ve en Cànores, ovació per aquí; arriba en Castelar, ovació per allà; vol vindre en Martos, amenim las mans pera aplaudir; vindrà en Romero Robledo, preparèm lo entusiasme que té d' esclatar; ha vingut una infantia, cridèm viva! n' arriba un' altra, toquem la marxa real; veia, que això ja comença à semblar una casa de feras.

A Barcelona l'han enganjada ab la Exposició universal y fenièl entreveure Aozar y profit, li han donat entenció de que 's tenia de fer bona cara als visitants para fer lo negoci.

Per això és que avuy Barcelona se pot comparar à una gran casa de dones públics, ahont casi tothom fa bona cara als visitants, para treuren los quartos. Això explica las espontànies ovacions que s'han vist, y las que encara s' poden veure.

Verdaderament als barcelonins nos tindria de caure la cara à trossos del exemple que 'ns han donat los saragossans.

A para de que las festes ja son acabades, no 's notan ni simptoms de treure los governants ni penjarles de la Rambla y demés punts ahont paga 's adorne lo Ajuntament.

Alguns s'explican la cosa dihent que encara vindrán més festes, altres, y jo opino entre ells, dihent que se espera que 's fassin mabé 's trastos que guarden aquelles vias para treurels.

Això es natural. Aixis un' altra vegada vindrán de ferse nous. Y ja se sab que equi oli manja 's dita se n'unta.

IDOLATRIA POLITICA

Seguex de tal modo La Campana de Gracia cremant encens à n' en Castelar, que ja comença à fer taf d'iglesia fent funcions à Sant Emilió.

Allà va una quantitat perfuma retallada de son darrer número, pera que nostras llegidors se 'n fassin càrrec: Parlant del tibet de dos naps per barba fet al teatro Calvo-Vico, diu:

«Lo frac y la levita, lo jaqué y l' americana, lo gech y la brusa fraternalment berrejats.»

Això del gech, y sobre tot la brusa, pot anarho à contar à la tia del seu jef. Qui no té gech no es possibilita ni 's gasta deu pessetas per un supar.

Diu en altra part:

«Lo discurs de Castelar es un monument, dedicat à la patria, à la demòcracia, y à la República.»

No nego que sigui un monument; pero atecat al cementiri de la República y la Democracia, y dedicat à la patria... de la inconseqüència.

Afirma La Campana:

«Quin triufo pel orador, que à son antiq disposa de las multituds...»

Vamos, que à Barcelona disposi d' una multitud de prop de dos mil personas... y després de ben sopar. Y consti que hi havia gent de tot Catalunya. Si ab tals circumstancies y s'indre de sentir lo discurs polítich al gran orador se contenten ab tals medietats, no hi ha pera que contrarietats. Haguda fet en Castelar son discurs al ayre lliure, com allà el 59 que als Camps Elisis se l' anaren à escoltar més de 30,000 personas, y hauria sigut de quin modo disposa de las multituds.

Seguex encensant:

«L' últim discurs d' en Castelar es l' Evangeli del modern partit republicà espanyol.»

[Boca à terra tot lo món! ¡Y encara dirán si se 's dita idolàtrica! Això ja no es sols idolatria; això es també adulació, això es servilisme, això es senzillament estúpid.

La Campana voldrà que s' emancipi 'l pensament de les religions que tiranisan, pero adonars en Castelar; voldrà emanciparse del jou catòlic y monàrquic, que es forsat, y 's posará voluntariament al jou del possibilisme, ab un papa y emperador inalcutible, inviolable, etc. Nosaltres creyem que es més desgraciat ser esclau voluntari que esclau forsat. Per això, el voler emanciparnos del jou monàrquic y del religió, no preparém las cadenas de cap més jou, per molt més lleuger que 'l d' en Castelar que sigui.

Admè seguint. Diu La Campana: «Pero la nostra República, que es la històrica, que es la clàssica...»

Vamos, igual que la música d' en Wagner. Sempre 'l possibilisme té de tirar à música... celestial. Ho probe la innocència d' afirmar que sols lo seu es lo bo, ni més ni menos.

Dons després La Campana una mostra del discurs de Son Amo, expoliant las flors més boniques; pero callant la glosa d' haver restablert la pena de mort, lo de sustindre unas ideas en teoria y practicarne unas altres sent Govern (que així proclamà també 'l Sr. Castelar); y tot lo cúmul de correspondències polítiques que 's després de son discurs.

Així cumpleix La Campana de Gracia, encat que à interval, ab la llei que fa dels fanàtics per las personas una idolatria d' elles, en fiçch de rendir tribut no més que à las ideas.

CARTAS A LA DONA SOBRE LA EXPOSICIÓN UNIVERSAL

VI

Tuyetas del meu cor: Sens més novetat que la de que 's quartos ja se m' están acabant, contindo la meva narració, deixada en ma darrera carta al bell mitj del Palacio de la Industria.

NAU 14 (Espanya).—Aquesta, igual que la 12, per ser las dues que tocan à la nau central, està també repartida en mitj terrat y mitja botiga. En aquest terrat no hi han minas ni pous, sino piles de carbó y un cobert ab uns aparadors plens de rochs, que segons diuben los intelijents ab ells se coneix quants anys tindrian ay Adan y Eva si fossin vius, per quant ab aquelles pedras se tenen noticies de la formació del món. Lo resto del terrat l' ocupan una màquina de vapor y varios carretons pera apagar incendis.

Entrém à la botiga. La primera impresió es de que entras al cementiri. En efecte, lo primer que 't ve devant es un panteon molt bonich

fet d' una rajoleta de València encara més bonica, ab lo retrato del que hi deu estar enterrat:

lo Sr. Nolla, autor del mosaic que porta son nom. En aquesta mitja nau, à pesar de no més ser mitja, hi han exposats los producs de las provincias de Valencia, Burgos, Oviedo, Badajoz, Cáceres, Valladolid, Granada, Palencia, Mallorca y Menorca, lo qual indica la gran concurrencia d' algunas provincias espanyolas à la Exposició. Una barreja completa s' hi troba en vins, arengades, calsat, rajolas, mantas, joyas, etc., etc., y un papa de zocolate que

si 'l regala son amo al Ajuntament, lo posarán à la porta de la alcaldia pera espantar inglesos.

NAU 15 (Espanya).—Atrau preferentment las miradas y la atenció de tothom en aquesta nau, la grandiosa instalació de la casa Pujol, de Barcelona, que ha format un colosal monu-

ment ab objectes de sa fabricació ó construcció, conegut ja pel monument de las culieras. 34,000 y pico de pessas forman aquest monument, sent lo major número culieras y ninas. Los pobres portan las criaturas à contemplar aquesta instalació, perque diuben que de veure tantas joginas reunidas ja 's passen las ganas de demanarne. Abundan los pianos en aquesta

nau, es notable la instal·lació de ploms de Vitzcaya, cerilles d'en Marchy i galetas d'en Vinyas, de Barcelona, y com a ben treballat unas casullas brodades y un tapet de taula ó alfombra fet ab més de deu mil pessas petites (no t' dich pessetas perque no t' ho prenguis per quartos) de roba. També mereix mencionarse una instal·lació de telas pera somiers. Las duas instal·lacions més lustras d' aquesta nau, son: la d'en Recoilons, objectes de cera, regularment notable; y la de la Viuda de Joseph Tolrà, madapolams, ab un gust que s' hi pot apretar a corre: ¡malas agunyats diners! Si t' aturas devant d' una instal·lació tota feta de pots d' olivas rematant ab

un colossal pot de variants, y no agafas gana, ja pots dir que tens lo ventrell malalt, y necessitas lo mitic.

NAU 16 (Espanya). — Los suros de la provincia de Girona ocupan bon lloch, mereixent especial menció una columna feta ab taps. Una instal·lació de campanas, algunas de pianos y otras de terrisa fan número, y destaca una gran cuyna económica capax pel convent que ab més devoció tinguessin d' engreixarse frares. Al mitj en forma de catafalch y dalt ab lo piló del temps en que tallavan lo colch, hi ha la instal·lació de la sastreria *El Cid*, del carrer de Fernando y Avinyó, ab americanas d' istiu que ja comensan a fer vindre fret. Al costat hi ha la sabatilla, la forma y 'l tallant que tallà la sola d' ella, de la mida del peu de la estatua que corona 'l monument a Colón. Son al·lò unas sabatillas que casi podrian fer de bressol a n' en Fontrodona.

NAU 17 (Espanya). — ¡Aquí s' veu si a Reus son dels de la encesa! Un temple aixecat al vi y una instal·lació de petroli refinat es los més notable que de la terra dels ganxets se 'ns presenta a la vista, sent lo monument d' ampollas lo més gran que hi ha a la *Expedició* d' aquest

gènero, ab una tauleta dintre pera refrescar, ahont vaig ficarme ab ganas de tastar lo priorat y 'l *champany* català, pero d' ahont me 'n van treure sense ferme renollar la gola. Pero no t' penals, Tuyas, que tot lo de Reus sigui vi y petroli, ca. Allí trobaris també bàsculas, llits de ferro, pellis, botinas, guants, filats, rodets, confiteria y pastas, un rellotjet de campanar, y ¡vajal fins una instal·lació de draps dolents. Los oils y vins están aquí en competència de tots Espanya, organizada, ab 'l ajuda de Sant Isidro, pel

Sr. Institut Agrícola Català. Lo demés d' aquesta nau son quatre trastos de cordas y espart.

NAU 18 (Espanya). — Continúan vins d' Albacete y Córdoba. ¡Si un olora gayre en aquestas naus se 'n va biga a casa! Guipúscoa está regularment ben representada, vista la miseria de la generalitat de provincias espanyolas. Murcia exposa cristalls y llits de ferro. Y aquí acaba Espanya, que ocupa 12 naus de las 25 en que está dividit lo Palacio de la Industria.

NAU 19 (Austria). — A la dreta una cadira sota unas cortinas, com si fos un envelat. Casi tot lo que exposa aquesta nació son mobles de Viena y joyeria. Brodats, instruments de música, bisuteria, cristaleria, cerámica, robas, sabó, cera y paper, hi ha de tot un xich. Van cridar-me la atenció unas ayguas minerals ab un castellà de Austria, que desde Cervantes a Rius y Taulet ni Cristó es capàs d' entendre.

NAU 20 (Hungria). — Com a bona germana d' Austria, també té un' altre cadira sola de velas. Y com jo ja estava cansat de caminar, pujo

allí dalt y m' hi assech com qui es a cal sogre. ¡No vaig tindre mala sentada! Municipals, senyors y empleats van corre a treurem. Serà que allí no hi sechen pagesos. Mobles, porcellana, mantas y cistells pera enviar la quitxalla a plasses, es lo que veus prop del trono. Arrambat a la paret hi ha un moble que diu *VIVA LA REINA* y las lletres están numeradas de 0 a 83, y la inscripció diu que allò es un molí de vapor. ¡Que ho contin a sa tia! Allò es un trenca-closcas sense solució. Més avall hi ha una bonica instal·lació de sucres y tot lo demés ampollas ab vins y licors.

NAU 21 (Alemania). — Abundan los pianos. Lo demés tot escàs. Drogas, màquines de cosir, gechs que arriban als peus, encerats, motlluras, y alcohol alemany. Pensant en las victimas d' aquells alcoholis vaig trobar un altar, y no vaig poguer per menos d' agenollarmi a dirlos

un parenostre. Com aquesta nau quarda molt desembrada, pera fer nosa hi han posat al mitj tres subjectes d' una mateixa familia, pare, fill y net, que si fossin pobres ningú 'ls hi miraria la cara. Figurat que 'l jove, únich que avuy

viu y es emperador d' Alemania, renega de la mare que 'l va parir. ¡Uix!

NAU 22 (Italia). — Brillantíssimas instal·lacions de cerámica, estatuaria, bisuteria, porcellana, etcètera. Y consti que aquestas instal·lacions no son brillants *pel modo d' instalar*, com en las seccions d' Espanya, sino brillantíssimas *pels objectes que s' exposan*. No en va Italia la terra dels artistes y dels *santidiguixis*. Veritat que lo demés casi no val la pena, puig se reduheix a una mica de lampisteria, joyeria y vins.

NAU 23 (Inglaterra y Russia). — Causa l'istima pensar que una nació com Inglaterra no ocupi més que mitja nau del Palacio de la Industria, y encara aquesta quedant ample y haventhi la meytat del lloch ocupat per objectes que tindrian d' estar exposats en la secció marítima. La instal·lació de Terranova llensa un olor de bacallà que encisa, puig aquest es l' article principalment all' exposat, seguint las conservas, minerals y oils. Unas focas guardan la entrada fent de goscos de la terra. Al costat pilas de carbó y gran número de barcos ben amples, pera omplir. Lo demés guanos, tuberia, cervesa, cotxes y velocipedos y ja al mateix costat de Russia una barraca de vals artificials que pot

fer la competència a las *pajareras del Parca*.

La Russia té una miqueta de cada cosa en fotografias, brodats, pellis, argenteria, blat y farina, drogas, bisuteria y licors.

NAU 24 (Suecia y Noruega, Turquia y Suissa). — La primera presenta conservas, ferro, figures de fanch, ó sia cerámica en nom pulit, y vins. Ab ampollas hi ha feta una instal·lació que figura un túnel y dos castells demunt, de no massa bon gust.

Turquia no cal dirho: pipas, boquillas, petacas, anells, vamos, tot quincalla y per vendre; cridan al comprador com a las botigas de la Espavaria y als Encants. ¡Poch espavillats queson!

Suissa está també mal representada. Quincalla, quadros, brodats y llet condensada es tot.

NAU 25 y última (Estats Units). — Aixís com Espanya s' ha lluhit en fer la més monumental y strevidas instal·lacion, los Estats Units de America mereixen honro a distinció pel gust ab que han decorat la nau a sos productes destinada. Ab fondo blau y destacant profusió de grossas estrellas de sa bandera han guarnit las parets, que ostentan també 'ls noms de sos més illustres homes públichs. Un gran altar a la Llibertat y al Progrés destaca al fondo y per las parets quadros notables d' obras ó alegorias simpáticas. Una copia de la incomparable estatua de la Llibertat il·luminant al mon está devant d' una bonica alegoria d' Europa y America donante las mans. Un barco carregat de

pacas de cotó ensenya que a questa es una de las principals riquesas dels Estats Units. Maquinaria y material de transport també hi figura, com igualment molts productes industrials.

GALERIA DEL TREBALL.—Allò no es més que una botiga de quincalla ab varios amos y certa barreja convencional de productes, que tots se venen. Allí per quatre, sis y vuyt rals: te donan mocadors ab edificis de la *Expedició* brodats, y devant teu t'hi posan lo nom ab una màquina de brodar, ab la mateixa senzillesa que si escrivissin ab una ploma. Vaig veure una parada de fruitas que feyan molt goig, y com ara ja no abundan, me'n van vindre ganar. ¡No vaig tindre mala fruita! després de pagar dos rals d'una pera que no era pas molt grossa, mostego... ¡Sant Antoni! ¡allò eran matzinas! corro a treuremho de la boca, pero com ja me'n havia empassat, van venirme desseguida uns ascòs que no van parar fins à ferme *cambiar*

la pesseta sense necessitar los menuts. Aquellas tan bonicas fruitas, Tuyas, ¡son de sabó! ¡quin modo d'enganyar à la gent!! Sort que més avall hi ha la parada de llepolarías de Las Balears, y allí vaig menjar algun dolç y beure una copeta del ranci, que sino, ja estich ben fresch ab la dixosa pera de sabó. En altres punts hi veus anar màquines que l'una fa xacolate y la altra pastillas de sabó y fideus perfumats. En aquesta taula de sabó no vaig ni deturarmhi per allò de: *pagés escaldat ab una ensabonada* n té prou. Un poquet més avall vaig veure un globo ab una pònera. ¡Ba! vaig pensar, com aquest es més petit deu ser més baratò l'enfilarshi. Y'm fico dintrela cistella per anar à pen-

dre la fresca esperant que'm pujin. Sí, pujar m'has dit; venen dos senyors y un municipal que à rebufos me fan fugir de la cistella.

Sortint d'aquesta galeria, y ananiment cap à la secció de las colonias, me trobo devant d'una

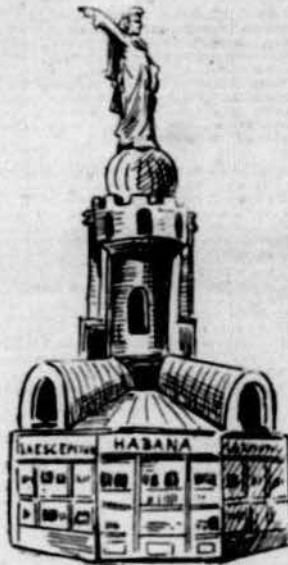
barraca de burots, que, segons me van dir, cobran deu rals de cosums per cada firma.

Estava ja cansat; y com allí prop hi ha la *Iglesia Modelo*, vaig pensar entrari y descansar. Arribo à la porta y'm diuhen:

- La entrada?
- Carat, ¡que som al teatro!
- Som à la iglesia, y val dos rals la entrada.
- ¡Mitja missa! ¡no tinga por que me li gast!

Y vaig anar-men à seure à una banqueta de fusta del passeig del devant. ¡Don rals d'entrar à la iglesia! Si ho fessin aixís pels pobles, ja te asseguro, Tuyas, que ni per remey se trobaria qui anés à missa.

Després de reposar un rato vaig entrar à la **SECCIO DE LAS COLONIAS**, edifici del costat dret de la entrada pel passeig de la Aduana. Tiro endins y veig uns grans munts de sal. Llegeixo: *Salinas de Ibiza*.—¡Y ara! vaig pensar; ¡com diantre han posat à Ibiza entre las colonias! y'm giro buscant instalacions colonials. Al mateix costat, à la esquerra, veig un aparador ple de llangonissas de Vich, cansada, pernila y llart, y llegeixo un rètol que diu al peu de la lletra: *«Todos estos generos están elaborados en el ensanche calle de Valencia—Corts de Sarrià.»* ¡Y'l carrer de Valencia del terme de las Corts es precisament abont cau lo *Ninot*! ¡Qui havia de dir que'l popular *Ninot* tingues de ser considerat com una colonia d'Espanya! Sent colonia'l *Ninot*, ja no vaig estranyar veure productes colonials de Toledo, Balears, Barcelona y de tota Espanya. ¡Vaya un modo d'estabonar à la gent! Si no es per una magnífica instalació de la fàbrica de tabacos de la Habana

La Excepcion y una de refinèria de sucre també de Cuba, nos quedem poch menos que à las toscas de colonias. Un carro del *Rom Bacardi*, que me'n van donar uns ampolleta que n'hi havia un trago y'l vaig trobar molt bo, mereix mencionarse. Del demés, possanhi un rètol que *Jigués Sucursal del Palacio de la Industria* estaria be tot.

Y emprent per la part del darrera del citat *Palacio de la Industria*, y trobant algunas instalacions de pilas de carbó de pedra, vaig anar-men à la **SECCIO DE MATERIALES DE TRANSPORTS**.

Màquines per carrils y tranvías, wagons y coixes de varias menas, colocat demunt dela correspondents rals. La companyia de Tarragona Barcelona y Fransa té la barra de exposar un magnífich material mòvil mentre fa viatjar à tothom en gabias bonas pels gosors. En fi, jo vaig pujar à un tren d'aquella per veure si'm

portaria à casa, perque ja no'm podia aguan-

tar dels peus, y'l que'm va portar van ser unas rabons del diantre, també venintem à treure ab uns modos que necessitarien contestació ab vara de freixa.

Y sortint d'aquí vaig veure la instalació del Sr. Escuder, un industrial de la Barceloneta molt espavilat que sempre se'n pensa una. Pera exposar las sevas màquines y los motors de gas, ha construït una especie de glorieta ab una galeria, sostinguda per bonichs pilans de fusta. Donchs mentre al mitj de la glorieta hi volta un aparador de màquines de cosir, dalt à la galeria hi volta una pilotassa gran com un mon (vamos, com un mon petit com una pilota d'uns set ó vuyt pams de diàmetre), no adelantantse ni atrassantse la pilota del aparador, segons se demostra per medi d'uns gran fletxa que de demont del aparador senyala sempre y exactament la pilota. Y com aquesta volta per la galeria colocada demunt de pilans, aquí del barrinar de tothom sobre la enginyosa manera com se combinan las forsas del motor de gas que fa rodar per igual pilota y aparador.

Y cap à la **SECCIO DE MÀQUINES** falta gent. Encara que allò es molt poch pel bombo que se ha fet per la gran fira internacional, no deixa d'haverhi cosas bonas y bonicas. Entrant à la dreta trobas un bon rích de maquinarias, y al cap-de-vall los vuyt forns que donan forsa à las calderas de la gran màquina de vapor instalada per *La Maquinista Terrestre y Marítima* que fa moure tota la maquinaria que treballa en aquesta secció. Té un parell de volants aquesta màquina més alts que cap casa del nostre poble, que comunican la forsa per medi d'un parell de corretjas d'uns tres ó quatre pams d'amplada. Donchs es tant lo vent que fan aquestos volants, que passant pel camí que hi ha entremity de las corretjas, se me'n va

emportar la barretina. ¡Mal llamp m'erroni si aquell volant m'arreplega l'ull de poll!

Y sortint de la grandiositat d'aquesta màquina me trobo ab un rètol que diu: *se reciben encargos para hacer toda clase de pasteles y tortas*. Miro, y efectivament: aquell rètol perteneix à una parada de cocas y pastellillos, que crech que'ls fan ab màquines, y aixó basta pera que figurin entre la maquinaria y's venguin allí mateix. ¡No està mal pastel aquella parada!

Com hi ha moltes màquines y maquinetas de produhir electricitat, que s'emplea tota fent d'oli pels llums, de nit fa molt bon efecte aquesta secció en algun tros, y de dia per veure treballar molts telers mecànichs, com en una fàbrica. També hi ha exposat un contador de electricitat.

Y sortint d'aquí, vaig passar pel devant de la **SECCIO FRANCESA D' ELECTRICITAT**, situada allí prop dintre unas vidrieras perque de fora se pugui veure lo de dintre. Dues màquines de vapor molt bonicas per la forma, fan anar duas grans *dinamos*, que vol dir màquines de produhir la electricitat, ab las quals s'enllumena tot lo palacio de la Industria y la major part de las demés seccions.

Y com aquesta carta ja es massa llarga, aquí acabo fenta saber que la setmana entrant posaré fi à mas cartas parlante de la **SECCIO MARITIMA**, de la de **MINERALOGIA** y de las **Festas nocturnas** que tant han donat que fer als metjer.

Recados à mossen Joseph. Sempre teu
NOFE LLONZA

CARTAS DE FORA

Casà de la Selva 28 Octubre 1888

Apreat Directo: Un dia de la setmana passada, à entrada de foch, un pare ab son fill de dos anys, sortien à buscar caragnis com quill s'acostuma, pels màrques de prop lo poble y ab un leval.

